



# Zbiór Orzeczeń

OPINIA RZECZNIKA GENERALNEGO  
MACIEJA SZPUNARA  
przedstawiona w dniu 7 kwietnia 2022 r.<sup>1</sup>

## Sprawa C-163/21

**AD i in.**  
**przeciwko**  
**PACCAR Inc,**  
**DAF TRUCKS NV,**  
**DAF Trucks Deutschland GmbH**

[wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym złożony przez Juzgado de lo Mercantil n° 7 de Barcelona (sąd gospodarczy nr 7 w Barcelonie, Hiszpania)]

Odesłanie prejudycjalne – Przepisy regulujące dochodzenie roszczeń odszkodowawczych z tytułu naruszenia prawa konkurencji państw członkowskich i Unii Europejskiej, objęte przepisami prawa krajowego – Uzgodnienia o znamionach zmywy w przedmiocie ustalania cen i podwyższania cen brutto samochodów ciężarowych na terytorium Europejskiego Obszaru Gospodarczego – Tworzenie ex novo istotnych dowodów umożliwiających oszacowanie sztucznego podwyższenia cen i poniesionych szkód

## I. Wprowadzenie

1. Dyrektywa 2014/104/UE<sup>2</sup> ma na celu harmonizację w szczególności przepisów dotyczących ujawnienia dowodów w kontekście egzekwowania reguł konkurencji Unii Europejskiej na drodze prywatnoprawnej („private enforcement”). W tym kontekście zdolność stron postępowań dotyczących powództwa o odszkodowanie do skutecznego korzystania ze swoich praw może zależeć od możliwości dostępu do istotnych dowodów. Zdarza się jednak, że strona, na której spoczywa ciężar dowodu, nie posiada takich dowodów lub nie ma do nich łatwego dostępu<sup>3</sup>.

2. Może się okazać również, że strona przeciwna także nie jest w posiadaniu istotnych dowodów ze względu na to, że takie dowody nie istniały wcześniej. Aby móc spełnić żądanie ujawnienia takich dowodów, strona ta powinna je stworzyć ex novo poprzez zebranie lub sklasyfikowanie informacji, wiedzy lub danych będących w jej posiadaniu.

<sup>1</sup> Język oryginału: francuski.

<sup>2</sup> Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 26 listopada 2014 r. w sprawie niektórych przepisów regulujących dochodzenie roszczeń odszkodowawczych z tytułu naruszenia prawa konkurencji państw członkowskich i Unii Europejskiej, objęte przepisami prawa krajowego (Dz.U. 2014, L 349, s. 1).

<sup>3</sup> Zobacz pkt 9 komunikatu Komisji w sprawie ochrony informacji poufnych przez sądy krajowe w postępowaniach dotyczących egzekwowania unijnego prawa konkurencji na drodze prywatnoprawnej (Dz.U. 2020, C 242, s. 1).

3. W ten właśnie kontekst wpisuje się niniejsze odesłanie prejudycjalne, które daje Trybunałowi sposobność wyjaśnienia kwestii, czy w świetle dyrektywy 2014/104 strona postępowania może wnieść o nakazanie stronie przeciwnej ujawnienia dowodów, które powinna ona stworzyć *ex novo*.

## II. Ramy prawne

### A. Prawo Unii

4. Artykuł 5 ust. 1 dyrektywy 2014/104 stanowi, co następuje:

„Państwa członkowskie zapewniają, by w postępowaniu o odszkodowanie w Unii na wniosek powoda przedstawiającego uzasadnienie zawierające racjonalnie dostępne fakty i dowody, które są wystarczające do uprawdopodobnienia jego roszczenia odszkodowawczego, sądy krajowe miały możliwość nakazać pozwanemu lub osobie trzeciej ujawnienie istotnych dowodów, które znajdują się w ich dyspozycji – zgodnie z warunkami określonymi w niniejszym rozdziale. Państwa członkowskie zapewniają, aby sądy krajowe miały możliwość, na wniosek pozwanego, nakazać powodowi lub osobie trzeciej ujawnienie istotnych dowodów.

[...]”.

### B. Prawo hiszpańskie

5. Dyrektywa 2014/104 została transponowana do prawa hiszpańskiego przez Real Decreto-ley 9/2017, por el que se transponen directivas de la Unión Europea en los ámbitos financiero, mercantil y sanitario, y sobre el desplazamiento de trabajadores (dekret królewski z mocą ustawy 9/2017 w sprawie transpozycji dyrektyw Unii Europejskiej w dziedzinie finansów, handlu i zdrowia oraz z zakresu przemieszczania się pracowników) z dnia 26 maja 2017 r. (BOE nr 126 z dnia 27 maja 2017 r.).

## III. Okoliczności faktyczne i postępowanie główne

6. W dniu 19 lipca 2016 r. Komisja Europejska przyjęła decyzję C(2016) 4673 final dotyczącą postępowania przewidzianego w art. 101 [TFUE] i art. 53 Porozumienia o Europejskim Obszarze Gospodarczym (EOG) (sprawa AT.39824 – Samochody ciężarowe) (Dz.U. 2017, C 108, s. 6, zwaną dalej „decyzją z dnia 19 lipca 2016 r.”). Wśród adresatów tej decyzji znajdowały się pozwane w postępowaniu głównym PACCAR Inc, DAF TRUCKS NV i DAF Trucks Deutschland GmbH.

7. W decyzji tej Komisja stwierdziła istnienie kartelu, w którym uczestniczyło piętnastu międzynarodowych producentów samochodów ciężarowych, w odniesieniu do dwóch kategorii produktów, a mianowicie samochodów ciężarowych o masie od 6 do 16 ton oraz samochodów ciężarowych o masie przekraczającej 16 ton, będących zarówno samochodami ciężarowymi skrzyniowymi, jak i ciągnikami siodłowymi.

8. Choć sąd odsyłający tego nie precyzuje, z decyzji z dnia 19 lipca 2016 r. wynika, że – co się tyczy pozwanych w postępowaniu głównym – naruszenie art. 101 TFUE zostało wykazane w odniesieniu do okresu od dnia 17 stycznia 1997 r. do dnia 18 stycznia 2011 r.

9. W dniu 25 marca 2019 r. powódki w postępowaniu głównym, AD i in., które nabyły samochody ciężarowe mogące wchodzić w zakres naruszenia będącego przedmiotem decyzji z dnia 19 lipca 2016 r., wniosły na podstawie art. 283 bis Ley de Enjuiciamiento Civil (kodeksu postępowania cywilnego) o udostępnienie dowodów posiadanych przez pozwane w postępowaniu głównym. W tym względzie wskazały one na potrzebę uzyskania pewnych środków dowodowych w celu oszacowania sztucznego podwyższenia cen, w szczególności w celu dokonania porównania cen zalecanych przed okresem istnienia kartelu, w trakcie tego okresu i po nim. Ich wniosek dotyczy konkretnie dostępu, po pierwsze, do wykazu modeli produkowanych w okresie od dnia 1 stycznia 1990 r. do dnia 30 czerwca 2018 r., z podziałem na lata i według określonych cech, po drugie, do ceny *ex-works* (ceny brutto) dla każdego modelu znajdującego się w tym wykazie, a po trzecie, do „total delivery cost” dla tych modeli.

10. Pozwane w postępowaniu głównym zakwestionowały ten wniosek, podnosząc w szczególności, że niektóre z objętych żądaniem dokumentów wymagały opracowania ad hoc.

11. Zapytane o celowość zwrócenia się do Trybunału z pytaniem prejudycjalnym pozwane w postępowaniu głównym wskazały, że wnioski o ujawnienie, o których mowa w art. 5 ust. 1 dyrektywy 2014/104, nie mogą zostać rozszerzone na nieistniejące wcześniej dowody. W konsekwencji na podstawie tego przepisu nie można żądać sporządzenia dowodów, zważywszy na fakt, że w świetle zasad konieczności, proporcjonalności i dążenia do ograniczenia kosztów mogłoby to spowodować nałożenie na stronę pozwaną nadmiernego obciążenia, wykraczającego poza to, czego może wymagać zwykle ujawnienie dokumentów. Powódki w postępowaniu głównym bronią natomiast odmiennej wykładni tego przepisu.

#### **IV. Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym i postępowanie przed Trybunałem**

12. W tych okolicznościach Juzgado de lo Mercantil n° 7 de Barcelona (sąd gospodarczy nr 7 w Barcelonie, Hiszpania) postanowieniem z dnia 21 lutego 2020 r., które wpłynęło do Trybunału w dniu 11 marca 2021 r., postanowił zawiesić postępowanie i zwrócić się do Trybunału z następującym pytaniem prejudycjalnym:

„Czy art. 5 ust. 1 [dyrektywy 2014/104] należy interpretować w ten sposób, że ujawnienie istotnych dowodów odnosi się wyłącznie do istniejących już dokumentów znajdujących się w posiadaniu strony pozwanej lub osoby trzeciej, czy też przeciwnie, art. 5 ust. 1 obejmuje również możliwość ujawnienia dokumentów, które strona, do której skierowany został wniosek o udzielenie informacji, musi stworzyć *ex novo* poprzez zebranie lub sklasyfikowanie informacji, wiedzy lub danych będących w jej posiadaniu?”.

13. Uwagi na piśmie przedstawiły strony w postępowaniu głównym, rządy hiszpański i niderlandzki oraz Komisja. Nie przeprowadzono rozprawy.

#### **V. Analiza**

14. W swoim jedynym pytaniu prejudycjalnym sąd odsyłający zmierza do ustalenia, czy art. 5 ust. 1 dyrektywy 2014/104 należy interpretować w ten sposób, że ujawnienie istotnych dowodów odnosi się wyłącznie do istniejących już dokumentów znajdujących się w posiadaniu strony pozwanej lub osoby trzeciej, czy też – przeciwnie – przepis ten obejmuje również możliwość

ujawnienia dokumentów, które strona będąca adresatem wniosku o udzielenie informacji powinna stworzyć *ex novo* poprzez zebranie lub sklasyfikowanie informacji, wiedzy lub danych będących w jej posiadaniu.

15. Przed przystąpieniem do analizy tego pytania należy najpierw zbadać dopuszczalność niniejszego wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym, a następnie możliwość zastosowania dyrektywy 2014/104 do postępowania głównego.

#### **A. W przedmiocie dopuszczalności**

16. Powódki w postępowaniu głównym uważają, że wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym należy uznać za niedopuszczalny. Ich zdaniem wniosek ten dotyczy bowiem hipotetycznego przypadku, w którym sprawca naruszenia musi przygotować dokumenty *ex novo*. Tymczasem w niniejszej sprawie takie opracowanie nie jest konieczne do spełnienia żądania ujawnienia dowodów rozpatrywanego w postępowaniu głównym.

17. Nie kwestionując dopuszczalności niniejszego wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym, pozwane w postępowaniu głównym wskazują, że art. 6 ust. 1 dyrektywy 2004/48/WE<sup>4</sup> pozwala nakazać ujawnienie dowodów znajdujących się pod kontrolą strony przeciwnej. Przypominają one, że zdaniem Komisji przepis ten może zobowiązywać stronę do poszukiwania dowodów w ramach swojej organizacji, w tym w odrębnych podmiotach prawnych, które znajdują się pod jej kontrolą<sup>5</sup>. Zdaniem pozwanych w postępowaniu głównym to samo dotyczy dyrektywy 2014/104. Jednakże podnoszą one, że aby uczynić zadość żądaniu podniesionemu przed sądem odsyłającym, muszą one stworzyć informacje *ex novo*, nie zaś sporządzić z dokumentów dowód, który nie istnieje.

18. Jeśli chodzi o te dwa argumenty, muszę zauważyć, że prawdą jest, iż sąd odsyłający ogranicza się do stwierdzenia, że wniosek o ujawnienie dowodów w niniejszej sprawie dotyczy dokumentów, które – w kształcie, o jaki się wnioskuje – *mogą* nie być dokumentami istniejącymi wcześniej i wymagać prac przygotowawczych.

19. Należy jednak przypomnieć, że pytania dotyczące prawa Unii korzystają z domniemania posiadania znaczenia dla sprawy i że Trybunał jest co do zasady zobowiązany do wydania orzeczenia.

20. Ponadto zważywszy, że w ramach postępowania, o którym mowa w art. 267 TFUE, wyłącznie sąd odsyłający jest właściwy do ustalenia i oceny stanu faktycznego w zawisłym przed nim sporze, Trybunał powinien co do zasady ograniczyć swoje badanie do tych elementów oceny, które sąd odsyłający postanowił mu przedstawić, a zatem kierować się sytuacją, którą sąd ten uważa za wykazaną, i nie może być związany hipotezami prezentowanymi przez jedną ze stron w postępowaniu głównym<sup>6</sup>.

21. Wynika z tego, że niniejsze pytanie prejudycjalne jest dopuszczalne.

<sup>4</sup> Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie egzekwowania praw własności intelektualnej (Dz.U. 2004, L 157, s. 45).

<sup>5</sup> Wniosek dotyczący dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie niektórych przepisów regulujących dochodzenie roszczeń odszkodowawczych z tytułu naruszenia prawa konkurencji państw członkowskich i Unii Europejskiej, objęte przepisami prawa krajowego [COM(2013) 404 final].

<sup>6</sup> Zobacz w szczególności wyrok z dnia 2 kwietnia 2020 r., Coty Germany, C-567/18, EU:C:2020:267, pkt 22.

## **B. W przedmiocie możliwości zastosowania dyrektywy 2014/104**

22. Nie wydaje się, aby kwestia możliwości zastosowania dyrektywy 2014/104 w sprawie w postępowaniu głównym budziła wątpliwości sądu odsyłającego, i nie jest ona przedmiotem dyskusji między zainteresowanymi w postępowaniu przed Trybunałem. Zbadam jednak tę kwestię, ponieważ biorąc pod uwagę pewne niejasności co do okoliczności sprawy w postępowaniu głównym, istnieje wątpliwość co do możliwości zastosowania tej dyrektywy *ratione materiae* i *ratione temporis* w tej sprawie.

### *1. W przedmiocie możliwości zastosowania dyrektywy 2014/04 ratione materiae*

#### *a) Przedstawienie problemu*

23. Sąd odsyłający wskazuje, że wniosek o ujawnienie dowodów złożono na podstawie art. 283 bis kodeksu postępowania cywilnego w następstwie decyzji z dnia 19 lipca 2016 r.

24. W tym względzie należy zauważyć, że zdaniem niektórych komentatorów wniosek o ujawnienie dowodów sformułowany na podstawie art. 283 bis kodeksu postępowania cywilnego można złożyć również przed wniesieniem powództwa co do istoty<sup>7</sup>. W takim przypadku strona, która wystąpiła z takim wnioskiem, powinna wnieść powództwo co do istoty w terminie 20 dni<sup>8</sup>.

25. Z niniejszego odesłania prejudycjalnego nie wynika jasno, czy wniosek o ujawnienie dowodów, którego dotyczy postępowanie główne, złożono w ramach postępowania, w którym do sądu odsyłającego wniesiono już powództwo o odszkodowanie. Wynika z niego jedynie, że na poparcie tego wniosku powódki w postępowaniu głównym podniosły, iż wszystkie przesłanki konieczne do dokonania rozsądnej oceny uprawdopodobnienia przewidywanych powództw o odszkodowanie („*acciones de daños que se pretenden ejercitar*”) zostały spełnione.

26. Nie odnosząc się wyraźnie do kwestii, czy wniosek o ujawnienie dowodów będący przedmiotem postępowania głównego sformułowany w ramach postępowania, w którym do sądu odsyłającego wniesiono już powództwo o odszkodowanie, powódki w postępowaniu głównym wskazują, że postępowanie leżące u podstaw niniejszego wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym jest postępowaniem w sprawie dostępu do źródeł dowodów.

27. Rząd hiszpański wskazuje natomiast, że powódki w postępowaniu głównym wniosły powództwo o odszkodowanie na podstawie decyzji z dnia 19 lipca 2016 r. Idąc tym tokiem rozumowania, Komisja wskazuje, że jej zdaniem sąd odsyłający zastanawia się nad wykładnią, jaką należy nadać art. 5 ust. 1 dyrektywy 2014/104 w ramach powództwa o odszkodowanie z tytułu naruszenia reguł konkurencji. Co się tyczy pozwanych w postępowaniu głównym, wskazują one w sposób mniej jednoznaczny, że wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym złożono na drodze prywatnoprawnej w ramach postępowania sądowego

<sup>7</sup> Zobacz F. Marcos, *Transposition of the Antitrust Damages Directive into Spanish Law*, *Working Paper IE Law School*, 2018, AJ8-241-I, s. 28. Zdaje się, że zgodnie z tym przepisem prawa hiszpańskiego oraz według autora chodzi o termin 20 dni od daty uwzględnienia wniosku o ujawnienie dowodów.

<sup>8</sup> Zgodnie z art. 283 bis lit. e) kodeksu postępowania cywilnego, jeśli powództwo co do istoty nie zostanie wniesione, sąd krajowy orzeka z urzędu, że strona, która wniosła o ujawnienie dowodów, ponosi koszty postępowania i jest zobowiązana do naprawienia szkody, jaką wyrządziła osobie, wobec której zarządzono owe środki.

w sprawie egzekwowania prawa konkurencji, którego źródłem jest decyzja z dnia 19 lipca 2016 r. Ponadto w swoich uwagach na piśmie powołują się one na powództwo o odszkodowanie wniesione przez powódki w postępowaniu głównym („ich powództwo”).

28. Nawet biorąc pod uwagę uwagi na piśmie zainteresowanych, treść niniejszego odesłania prejudycjalnego nie pozwala zatem jednoznacznie wykazać, że wniosek o ujawnienie dowodów, którego dotyczy postępowanie główne, złożono nie przed wniesieniem powództwa o odszkodowanie, lecz wraz z takim powództwem lub po nim.

29. Artykuł 1 dyrektywy 2014/104, zatytułowany „Przedmiot i zakres”, stanowi w ust. 2, że dyrektywa ta ustanawia między innymi przepisy służące egzekwowaniu reguł konkurencji „podczas dochodzenia roszczeń odszkodowawczych przed sądami krajowymi”. W tym duchu art. 22 ust. 2 wspomnianej dyrektywy, który dotyczy czasowego stosowania krajowych przepisów transponujących innych niż przepisy transponujące materialne przepisy tej dyrektywy, określa ich zakres stosowania *ratione temporis*, odwołując się do daty wniesienia do sądu krajowego powództwa o odszkodowanie<sup>9</sup>.

30. A priori zdefiniowany w ten sposób zakres stosowania dyrektywy 2014/104 nie wydaje się obejmować wniosków o ujawnienie dowodów złożonych przed wniesieniem powództwa o odszkodowanie. Wydaje się, że niektórzy ustawodawcy krajowi<sup>10</sup> oraz niektórzy przedstawiciele doktryny<sup>11</sup> interpretują ową dyrektywę w ten sposób. Zgodnie z tą wykładnią państwa członkowskie mogą jednak ustanowić przepisy dotyczące takich wniosków o ujawnienie dowodów. W art. 5 ust. 8 rzeczony dyrektywy upoważniono bowiem państwa członkowskie do wprowadzenia – bez uszczerbku dla art. 5 ust. 4 i 7 oraz art. 6 owej dyrektywy – przepisów prowadzących do szerszego ujawnienia dowodów.

31. Biorąc pod uwagę wątpliwości co do tego, czy do sądu odsyłającego wniesiono już powództwo o odszkodowanie, należy zastanowić się nad zasadnością wykładni przedstawionej w poprzednim punkcie niniejszej opinii.

#### b) Ocena

32. W niektórych wersjach językowych<sup>12</sup> sformułowanie art. 5 ust. 1 dyrektywy 2014/104, o którego wykładnię wnosi sąd odsyłający, jest mniej restrykcyjne i mniej kategoryczne niż brzmienie art. 1 ust. 2 tej dyrektywy.

<sup>9</sup> Zgodnie z tym przepisem „[p]aństwa członkowskie zapewniają, aby wszelkie środki krajowe przyjęte na mocy art. 21, inne niż te, o których mowa w ust. 1, nie miały zastosowania w sprawach o odszkodowanie, rozpoznawanych przez sądy krajowe przed dniem 26 grudnia 2014 r.”.

<sup>10</sup> Zobacz J. Malinauskaitė, C. Cauffman, The Transposition of the Antitrust Damages Directive in the Small Member States of the EU – A Comparative Perspective, *Journal of European Competition Law & Practice*, 2018, t. 9, nr 8, s. 501.

<sup>11</sup> Zobacz P. Kirst, The temporal scope of the damages directive: a comparative analysis of the applicability of the new rules on competition infringements in Europe, *European Competition Journal*, 2020, t. 16, nr 1, s. 113; M. Petr, Czech Republic, w: A. Piszcz (red.), *Implementation of the EU Damages Directive in Central and Eastern European Countries*, Warsaw, University of Warsaw Faculty of Management Press 2017, s. 98. Zobacz także podobnie, ale w sposób mniej kategoryczny, B.J. Rodger, M. Sousa Ferro, F. Marcos, A Panacea for Competition Law Damages Actions in the EU? A Comparative View of the Implementation of the EU Antitrust Damages Directive in sixteen Member States, *Maastricht Journal of European and Comparative Law*, 2019, t. 26, nr 4, s. 488, 489.

<sup>12</sup> W szczególności w wersjach angielskiej i francuskiej, w których wskazano, że państwa członkowskie zapewniają możliwość złożenia wniosku o ujawnienie dowodów w „postępowaniach dotyczących powództw o odszkodowanie wnoszonych w Unii” (wyróżnienie moje), podczas gdy między innymi wersja polska odnosi się do „postępowania o odszkodowanie” („w postępowaniu o odszkodowanie”).

33. Podobnie pojęcie „dowodu” zostało zdefiniowane w art. 2 pkt 13 dyrektywy 2014/104 poprzez odniesienie w niektórych wersjach językowych<sup>13</sup> do środków dowodowych wszelkiego rodzaju dopuszczalnych „przed sądem krajowym, do którego wpłynęło powództwo”, a w innych wersjach<sup>14</sup> do środków dowodowych dopuszczalnych „przed sądem krajowym, przed którym toczy się postępowanie”, nie precyzując, że chodzi o powództwo o odszkodowanie (wyróżnienie moje).

34. Co ważniejsze, wola prawodawcy Unii, aby nie ograniczać zakresu stosowania art. 5 dyrektywy 2014/104 do wniosków o ujawnienie dowodów złożonych wraz z powództwem o odszkodowanie lub po jego wniesieniu, wydaje się znajdować odzwierciedlenie w art. 5 ust. 3 i art. 6 ust. 4 lit. b) tej dyrektywy.

35. W art. 5 ust. 3 dyrektywy 2014/104 wymieniono, choć nie w sposób wyczerpujący, kryteria stosowane przy ocenie proporcjonalności wniosku o ujawnienie dowodów.

36. Zgodnie z tą logiką w art. 6 ust. 4 lit. b) dyrektywy 2014/104, który dotyczy ujawnienia dowodów znajdujących się w aktach organu ochrony konkurencji, odesłano do art. 5 ust. 3 tej dyrektywy i wyjaśniono, że gdy sądy krajowe oceniają zgodnie z tym ostatnim przepisem proporcjonalność nakazu ujawnienia informacji, biorą one również pod uwagę okoliczność, czy wniosek o ujawnienie informacji został złożony w związku z powództwem o odszkodowanie wniesionym przed sąd krajowy.

37. W tym duchu w motywie 22 dyrektywy 2014/104 wskazano, że aby zapewnić skuteczną ochronę prawa do odszkodowania, nie jest konieczne ujawnienie powodowi wszystkich dokumentów związanych z postępowaniem na mocy art. 101 lub 102 TFUE jedynie z powodu, że „powód zamierza wytoczyć powództwo o odszkodowanie”, gdyż jest bardzo mało prawdopodobne, że powództwo to będzie musiało się opierać na wszystkich dowodach z akt związanych z tym postępowaniem. Podobnie w motywie 27 tej dyrektywy odniesiono się do „dostępu [poszkodowanych stron] do istotnych dowodów niezbędnych im do przygotowania powództwa o odszkodowanie”.

38. Z art. 6 ust. 4 lit. b) dyrektywy 2014/104 w związku z jej motywami 22 i 27 wynika, że niektóre dowody związane z postępowaniem organów ochrony konkurencji mogą zostać przekazane wnioskodawcy w następstwie jego wniosku o ujawnienie dowodów w rozumieniu art. 6 tej dyrektywy, jeżeli zamierza on wnieść powództwo o odszkodowanie. Podobnie powinno być w przypadku art. 5 wspomnianej dyrektywy.

39. Prawodawca Unii nie mógł bowiem ustanowić systemu, w ramach którego osoba, która poniosła szkodę spowodowaną naruszeniem prawa konkurencji, może złożyć wniosek o ujawnienie dowodów niezwiązany z jakimkolwiek powództwem co do istoty, jeżeli dokumenty znajdują się w aktach organu ochrony konkurencji, lecz może złożyć taki wniosek wyłącznie w ramach takiego powództwa, jeżeli dowody nie znajdują się w aktach organu konkurencji. Ponadto fakt, że to organ ochrony konkurencji wszczął postępowanie, nie uzasadnia takiego rozróżnienia. W tych dwóch przypadkach bowiem, jak wynika z art. 5 ust. 1 dyrektywy 2014/104, aby móc zażądać ujawnienia dowodów, wnioskodawca musi być w stanie uprawdopodobnić swoje roszczenie odszkodowawcze.

<sup>13</sup> Między innymi w wersji polskiej („przed sądem krajowym, do którego wpłynęło powództwo”).

<sup>14</sup> Między innymi w wersji francuskiej.

40. Dla kompletności wyводу dodam, że o ile faktycznie w tych dwóch przypadkach musi istnieć związek między dowodami, których ujawnienia się żąda, a powództwem zamierzonym przez osobę, która poniosła szkodę spowodowaną naruszeniem prawa konkurencji, o tyle wymagane dowody powinny być przede wszystkim istotne.

41. Natomiast dyrektywa 2014/104 nie wydaje się określać związku, jaki – technicznie rzecz biorąc – powinien istnieć na płaszczyźnie proceduralnej pomiędzy wnioskiem o ujawnienie dowodów a powództwem o odszkodowanie (wniosek o ujawnienie dowodów jako środek w postępowaniu co do istoty, wniosek rozpatrywany w ramach postępowania incydentalnego lub nawet w ramach odrębnego postępowania).

42. Dyrektywa 2014/104 nie określa również chwili, w której do sądu krajowego wniesiono powództwo o odszkodowanie.

43. W konsekwencji nawet przy założeniu, że dyrektywa 2014/104 dotyczy jedynie wniosków o ujawnienie dowodów złożonych w związku z powództwem o odszkodowanie, można by uznać, że w przypadku gdy powództwo o odszkodowanie powinno zostać wniesione, pod rygorem sankcji, w krótkim terminie po złożeniu wniosku o ujawnienie dowodów, w ramach którego uprawdopodobniono roszczenie odszkodowawcze, lub, ewentualnie, w krótkim terminie od daty uwzględnienia tego wniosku, wniosek o ujawnienie dowodów zostaje złożony w ramach powództwa o odszkodowanie lub zobowiązuje w sposób warunkowy do wniesienia takiego powództwa.

*c) Dyskusja na temat odmiennej wykładni i argumenty przemawiające za jej odrzuceniem*

44. Można by a priori przyjąć wykładnię przepisów dyrektywy 2014/104 sprzeczną z wykładnią przedstawioną w pkt 38 niniejszej opinii.

45. Można by bowiem argumentować, że dyrektywa 2014/104 co do zasady nie obejmuje wniosków o ujawnienie dowodów złożonych przed wniesieniem powództwa co do istoty. Zgodnie z tym rozumieniem art. 6 ust. 4 lit. b) owej dyrektywy dotyczy jedynie przypadków, w których ustawodawca krajowy postanowił wprowadzić zgodnie z art. 5 ust. 8 wspomnianej dyrektywy przepisy prowadzące do szerszego ujawnienia dowodów, a dokładniej pozwalające na złożenie wniosku o ujawnienie dowodów przed wszczęciem postępowania co do istoty sprawy. Skoro państwa członkowskie mogą korzystać z możliwości wprowadzenia takich przepisów bez uszczerbku dla art. 6 tej dyrektywy, państwo członkowskie nie jest w stanie zezwolić na złożenie wniosku o ujawnienie dowodów ex ante, który mógłby uniknąć badania ich proporcjonalności, ponieważ badanie to pozwala chronić interes egzekwowania reguł konkurencji na drodze publicznoprawnej.

46. Jednakże w pierwszej kolejności analiza prac przygotowawczych nad dyrektywą 2014/104 nie przemawia na rzecz takiej wykładni.

47. We wniosku dotyczącym dyrektywy Komisja, odnosząc się do wyników konsultacji, wskazała, że „[r]espondenci z zadowoleniem przyjęli propozycję zastosowania przewodniej zasady uzyskania odszkodowania oraz wynikający z tego wybór, by nie proponować środków [...] wzorowan[ych] na prawie Stanów Zjednoczonych [takich jak] [...] szeroki wgląd do dokumentów przed wszczęciem

postępowania”<sup>15</sup>. Nie wynika z tego, że ujawnienie dowodów, pod kontrolą sądu krajowego, nie może mieć miejsca przed wszczęciem postępowania co do istoty, jeżeli powód jest w stanie uprawdopodobnić swoje roszczenie odszkodowawcze.

48. Co ważniejsze, zgodnie z pracami przygotowawczymi wyrok Pfeleiderer<sup>16</sup> wywołał znaczną niepewność co do kategorii dokumentów, jakie mogą zostać ujawnione, któremu to brakowi pewności dyrektywa 2014/104 stara się zaradzić<sup>17</sup>. Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym w sprawie, w której zapadł ten wyrok, miał swoje źródło w postępowaniu dotyczącym wniosku o udzielenie pełnego dostępu do akt krajowego organu ochrony konkurencji, złożonego w celu przygotowania powództwa o odszkodowanie. Wydaje się, że wola zaradzenia tej niepewności przyczyniła się do tego, iż w owej dyrektywie wspomniano o możliwości żądania ujawnienia dowodów, jeżeli wniesienie powództwa o odszkodowanie jest rozważane nie w kontekście art. 5 wspomnianej dyrektywy, zatytułowanego „Ujawnianie dowodów”, lecz wyłącznie w kontekście art. 6 tej dyrektywy, zatytułowanego „Ujawnianie dowodów znajdujących się w aktach organu ochrony konkurencji”<sup>18</sup>.

49. W drugiej kolejności związek istniejący między art. 5 i art. 6 dyrektywy 2014/104 nie pozwala uznać, że zakres stosowania tego drugiego przepisu jest szerszy niż zakres stosowania pierwszego. Po pierwsze, art. 6 tej dyrektywy stosuje się bowiem „do celów postępowań o odszkodowanie”, „obok art. 5”<sup>19</sup>. Po drugie, badanie proporcjonalności wniosku o ujawnienie dowodów przez sądy krajowe przeprowadza się zgodnie z art. 5 ust. 3 wspomnianej dyrektywy. Tymczasem chociaż w kontekście art. 6 rzeczony dyrektywy sądy krajowe są zobowiązane do uwzględnienia kwestii, czy wniosek złożony w ramach powództwa o odszkodowanie („sądy krajowe biorą dodatkowo pod uwagę [...]”), kwestia ta może w danym wypadku zostać uwzględniona również wtedy, gdy badanie proporcjonalności przeprowadza się w odrębnym kontekście art. 5 dyrektywy 2014/104. Okoliczność, że prawodawca wyraźnie odniósł się do owej kwestii w art. 6 ust. 4 lit. b) tej dyrektywy, wskazuje na jego wolę wzmocnienia związku, jaki powinien istnieć między wnioskiem o ujawnienie dowodów znajdujących się w aktach organu ochrony konkurencji a powództwem o odszkodowanie.

50. W trzeciej kolejności ujawnienie dowodów przed wszczęciem postępowania co do istoty sprawy może czasami okazać się konieczne dla wszczęcia takiego postępowania. Taka możliwość przyczynia się do skuteczności (effet utile) art. 101 i 102 TFUE. W tym kontekście uznanie, że wniosek o ujawnienie dowodów złożony przed wniesieniem powództwa o odszkodowanie jest, pod pewnymi warunkami, również objęty zakresem stosowania dyrektywy 2014/104, pozwala na

<sup>15</sup> Zobacz także dokument roboczy służb Komisji dotyczący powództw o odszkodowanie z tytułu naruszenia reguł konkurencji Unii (Commission staff working paper accompanying the White paper on damages actions for breach of the EC antitrust rules [SEC(2008) 404 wersja ostateczna]), do którego odsyła biała księga w sprawie roszczeń o naprawienie szkody wynikłej z naruszenia wspólnotowego prawa ochrony konkurencji. W pkt 95 tego dokumentu roboczego Komisja oświadczyła, że nie proponuje wyraźnie zbyt szeroko zakrojonego systemu ujawniania informacji przed wszczęciem postępowania, który mógłby nie przystosować się z łatwością do tradycji prawnej i zasad postępowania cywilnego państw członkowskich i mógłby kolidować z zasadami porządku publicznego niektórych państw członkowskich.

<sup>16</sup> Wyrok z dnia 14 czerwca 2011 r., C-360/09, EU:C:2011:389.

<sup>17</sup> Zobacz Commission Staff Working Document – Impact Assessment Report, Damages actions for breach of the EU antitrust rules Accompanying the proposal for a directive of the European Parliament and of the Council on certain rules governing actions for damages under national law for infringements of the competition law provisions of the Member States and of the European Union [SWD(2013) 203 final], dostępny jedynie w języku angielskim.

<sup>18</sup> W tym duchu motyw 22 dyrektywy 2014/104, dotyczący ujawnienia dowodów znajdujących się w aktach organu ochrony konkurencji, odnosi się do sytuacji, w której powód „zamierza wytoczyć powództwo”. Sformułowanie tego motywu, przywołane w pkt 37 niniejszej opinii na poparcie proponowanej tu wykładni, jest wyraźnie zainspirowane wyrokiem z dnia 6 czerwca 2013 r., Donau Chemie i in. (C-536/11, EU:C:2013:366, pkt 33), który z kolei odwołuje się do wyroku z dnia 14 czerwca 2011 r., Pfeleiderer (C-360/09, EU:C:2011:389).

<sup>19</sup> Zobacz art. 6 ust. 1 dyrektywy 2014/104.

ograniczenie różnic istniejących pomiędzy systemami krajowymi państw członkowskich i harmonizację przepisów mających znaczenie dla skutecznego egzekwowania prawa konkurencji Unii<sup>20</sup>.

51. W świetle rozważań przedstawionych w pkt 38–43 niniejszej opinii należy uznać, że przynajmniej w niektórych przypadkach<sup>21</sup> wniosek o ujawnienie dowodów złożony, technicznie rzecz biorąc, przed wniesieniem powództwa o odszkodowanie może wchodzić w zakres stosowania dyrektywy 2014/104.

## 2. W przedmiocie możliwości zastosowania dyrektywy 2014/104 *ratione temporis*

52. Wniosek o ujawnienie dowodów rozpatrywany w postępowaniu głównym został złożony przez powódki w postępowaniu głównym w dniu 25 marca 2019 r., po dacie transpozycji dyrektywy 2014/104, ustalonej na dzień 27 grudnia 2016 r., na podstawie przepisów krajowych transponujących tę dyrektywę do prawa hiszpańskiego.

53. Ponadto, jak wskazałem w pkt 8 niniejszej opinii, z decyzji z dnia 19 lipca 2016 r. wynika, że co się tyczy pozwanych w postępowaniu głównym, naruszenie zostało wykazane w odniesieniu do okresu od dnia 17 stycznia 1997 r. do dnia 18 stycznia 2011 r., który poprzedza datę transpozycji dyrektywy 2014/104.

54. W tych okolicznościach odpowiedź na pytanie, czy dyrektywa 2014/104 ma zastosowanie *ratione temporis*, można znaleźć w art. 22 tej dyrektywy.

55. Zgodnie bowiem z art. 22 ust. 1 dyrektywy 2014/104 przepisy krajowe transponujące materialne przepisy tej dyrektywy nie powinny być stosowane z mocą wsteczną. Niemniej jednak zasada ta nie ma zastosowania do przepisów krajowych transponujących „inne” przepisy wspomnianej dyrektywy. Co się tyczy tych ostatnich przepisów transponujących, państwa członkowskie zapewniają jedynie zgodnie z art. 22 ust. 2 rzeczonej dyrektywy, by nie miały one zastosowania do powództw o odszkodowanie, które zostały wniesione do sądu krajowego przed dniem 26 grudnia 2014 r. W konsekwencji wspomniane przepisy powinny być stosowane w postępowaniu wszczętym przed sądem krajowym po dacie transpozycji dyrektywy 2014/104. Ta logika stosowania innych niż materialne przepisów owej dyrektywy jest typowa, na mocy prawa krajowego, dla przepisów proceduralnych. Wnioskuje z tego, że odniesienie do „środka krajowego [...] innego niż [przepis materialny]” w rozumieniu art. 22 ust. 2 wspomnianej dyrektywy dotyczy przepisu proceduralnego.

56. Sąd odsyłający wskazuje, że wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym zmierza do zrozumienia systemu ujawniania dowodów „o charakterze proceduralnym” uregulowanego w art. 5–8 dyrektywy 2014/104 i rozwiniętego w hiszpańskim porządku prawnym w art. 283 bis kodeksu postępowania cywilnego. Niemniej jednak do celów art. 22 tej dyrektywy i biorąc pod

<sup>20</sup> Zobacz w tym kontekście motyw 7 zdania trzeciego i czwarte dyrektywy 2014/104, zgodnie z którym „[różnice te skutkują] brakiem pewności co do warunków, na jakich poszkodowani mogą korzystać z prawa do odszkodowania przysługującego im na mocy TFUE, oraz mają wpływ na materialną skuteczność tego prawa. Ponieważ poszkodowani często decydują się ubiegać o odszkodowanie w państwie członkowskim, w którym mają siedzibę, różnice między przepisami krajowymi prowadzą do nierównych szans pod względem dochodzenia roszczeń odszkodowawczych i mogą w związku z tym mieć wpływ na konkurencję na rynkach, na których prowadzą działalność zarówno poszkodowani, jak i przedsiębiorstwa będące sprawcami naruszenia”. Zobacz także podobnie motywy 8 i 9 tej dyrektywy.

<sup>21</sup> W szczególności gdy istnieje związek między wnioskiem o ujawnienie dowodów a powództwem o odszkodowanie taki jak przyjęty w prawie hiszpańskim, który oznacza w szczególności obowiązek wniesienia, pod rygorem sankcji, powództwa o odszkodowanie w terminie 20 dni. Zobacz przypis 8 niniejszej opinii.

uwagę autonomiczny charakter pojęć użytych w tym przepisie, Trybunał powinien dokonać ostatecznej kwalifikacji charakteru przepisów mogących wchodzić w zakres stosowania wspomnianej dyrektywy.

57. O ile można argumentować, że przepisy dyrektywy 2014/104 dotyczące ujawniania dowodów przyznają określone prawa podmiotom gospodarczym zaangażowanym w egzekwowanie reguł konkurencji Unii, o tyle prawa te mogą być wykonywane wyłącznie w ramach postępowania przed sądem krajowym i chodzi w istocie o środki proceduralne umożliwiające temu sądowi ustalenie okoliczności faktycznych, na które powołują się strony postępowania. To samo dotyczy, przynajmniej w niektórych przypadkach, wniosku o ujawnienie dowodów złożonego, technicznie rzecz biorąc, przed wniesieniem powództwa o odszkodowanie<sup>22</sup>.

58. W konsekwencji art. 5 ust. 1 dyrektywy 2014/104 ma zastosowanie *ratione temporis* do postępowania głównego.

### **C. Co do istoty**

#### *1. Stanowiska sądu odsyłającego i zainteresowanych*

59. Sąd odsyłający wskazuje argumenty przemawiające za wykładnią, zgodnie z którą art. 5 ust. 1 dyrektywy 2014/104 dotyczy jedynie dowodów istniejących wcześniej, i argumenty przemawiające przeciwko tej wykładni.

60. Z jednej strony w odniesieniu do wykładni, zgodnie z którą art. 5 ust. 1 dyrektywy 2014/104 dotyczy wyłącznie dowodów istniejących wcześniej, ów sąd podnosi w pierwszej kolejności, że znajduje ona potwierdzenie w brzmieniu tego przepisu i wyjaśnieniach zawartych w motywie 14 tej dyrektywy. Ten przepis i ów motyw dotyczą bowiem dowodów znajdujących się w posiadaniu pozwanego lub osoby trzeciej.

61. W drugiej kolejności sąd odsyłający podnosi, że art. 5 ust. 2 dyrektywy 2014/104 odnosi się do ujawnienia konkretnych środków dowodowych lub istotnych kategorii dowodów, określonych w oparciu o racjonalnie dostępne fakty. W motywie 16 tej dyrektywy wskazano, że kategorię dowodów należy określić poprzez podanie między innymi czasu, w jakim dokumenty, których ujawnienia zażądano, zostały sporządzone.

62. W trzeciej kolejności podnosi on, że dyrektywa 2014/104 nie odnosi się do ujawnienia „informacji”, lecz do ujawnienia „dowodów”.

<sup>22</sup> Prawdą jest, że niektórzy autorzy doktryny uważają, iż wniosek o ujawnienie dowodów złożony przed wniesieniem powództwa o odszkodowanie nie ma charakteru proceduralnego, ponieważ przyznaje prawo żądania ujawnienia dowodów w ramach odrębnego postępowania. Zobacz w szczególności P. Kirst, *The temporal scope of the damages directive: a comparative analysis of the applicability of the new rules on competition infringements in Europe*, *European Competition Journal*, 2020, t. 16, nr 1, s. 113, 114. Jednakże podejście to – w przeciwieństwie do podejścia, które proponuję w pkt 38–43 niniejszej opinii – opiera się na założeniu, że wniosek o ujawnienie dowodów złożony przed wniesieniem powództwa o odszkodowanie nie jest objęty zakresem stosowania dyrektywy 2014/104.

63. W tym duchu rząd niderlandzki powołuje się na kilka motywów dyrektywy 2014/104<sup>23</sup> i na wniosek dotyczący dyrektywy<sup>24</sup>, aby podnieść, że dyrektywa ta dotyczy wyłącznie ujawnienia dowodów istniejących lub znajdujących się w posiadaniu strony postępowania lub osób trzecich.

64. Pozwane w postępowaniu głównym opowiadają się za taką wykładnią z tych samych powodów co powody, na które wskazał sąd odsyłający. Dodają one, że art. 5 ust. 8 dyrektywy 2014/104 pozwala państwom członkowskim na wprowadzenie przepisów prowadzących do szerszego ujawnienia dowodów. Zdaniem pozwanych w postępowaniu głównym ustawodawca hiszpański nie skorzystał z tej możliwości w celu dopuszczenia wniosków o ujawnienie nieistniejących dowodów.

65. Z drugiej strony argumenty sądu odsyłającego przemawiające za wykładnią, zgodnie z którą art. 5 ust. 1 dyrektywy 2014/104 dotyczy również dowodów utworzonych *ex novo*, opierają się na wykładni celowościowej i wykładni systemowej tego przepisu. W pierwszej kolejności zdaniem tego sądu ograniczenie systemu ujawniania dowodów mogłoby zagrażać prawu do pełnego odszkodowania i zasadzie skuteczności. W drugiej kolejności przepisy tej dyrektywy w zakresie opłat i kosztów ujawnienia dowodów, ujmujące te opłaty i koszty jako element zasady proporcjonalności brany pod uwagę na potrzeby rozpatrzenia wniosku o ujawnienie dowodów, mogą oznaczać, że strona, od której zażądano ujawnienia dowodów, jest zobowiązana do wykonania pracy polegającej na sporządzeniu nowego dokumentu.

66. Powódki w postępowaniu głównym, rząd hiszpański i Komisja popierają tę wykładnię, w szczególności ze względów wskazanych przez sąd odsyłający.

## 2. W przedmiocie wykładni językowej

67. Artykuł 5 ust. 1 zdanie pierwsze dyrektywy 2014/104 stanowi w istocie, że osoba, która twierdzi, iż doznała uszczerbku w wyniku naruszenia prawa konkurencji, może żądać ujawnienia istotnych dowodów znajdujących się w posiadaniu pozwanego lub osoby trzeciej. Artykuł 5 ust. 1 zdanie drugie owej dyrektywy przewiduje, że pozwany powinien mieć możliwość żądania nakazania powodowi lub osobie trzeciej ujawnienia istotnych dowodów, bez sprecyzowania, że musi chodzić o dowody znajdujące się w ich posiadaniu.

68. Lektura art. 5 ust. 1 dyrektywy 2014/104 może sugerować, że składane przez powodów wnioski, o których mowa w zdaniu pierwszym tego przepisu, dotyczą jedynie dowodów istniejących wcześniej. Na płaszczyźnie językowej – w odróżnieniu od składanych przez pozwanych wniosków, o których mowa w zdaniu drugim – wydaje się bowiem, że wnioski składane przez powodów powinny dotyczyć dowodów znajdujących się w posiadaniu innej osoby.

<sup>23</sup> Odnosząc się, podobnie jak sąd odsyłający, do motywu 14 dyrektywy 2014/104, w którym wskazano, że „dowody niezbędne do udowodnienia zasadności roszczenia często są w posiadaniu wyłącznie strony przeciwnej lub osób trzecich i nie są w wystarczającym stopniu znane ani dostępne powodowi”, rząd niderlandzki dodaje, że zgodnie z motywem 28 tej dyrektywy sądy krajowe powinny mieć możliwość nakazania w dowolnym momencie – w kontekście powództw o odszkodowanie – ujawnienia dowodów, „które istnieją”, niezależnie od postępowania prowadzonego przez organ ochrony konkurencji. Ponadto rząd ten odwołuje się do motywu 39 wspomnianej dyrektywy, w którym wskazano, że ciężar przeprowadzenia dowodu nie powinien wpływać na możliwość wykorzystania przez sprawcę naruszenia dowodów innych „niż dowody będące w jego posiadaniu, na przykład dowodów już uzyskanych w danym postępowaniu lub dowodów będących w posiadaniu innych stron lub osób trzecich”.

<sup>24</sup> Rząd niderlandzki powołuje się na wniosek dotyczący dyrektywy 2014/104, w którym Komisja wskazała, że „ujawnienie dowodów będących w posiadaniu strony przeciwnej lub osoby trzeciej może zostać nakazane jedynie przez sąd, który sprawuje ścisłą i aktywną kontrolę w zakresie konieczności, zakresu i proporcjonalności takiego ujawnienia”.

69. Wykładnię tę podważają jednak motywy 15 i 39 dyrektywy 2014/104 i – wbrew temu, co twierdzi rząd niderlandzki – w żaden sposób nie znajduje ona potwierdzenia w motywach 14 i 28 tej dyrektywy.

70. W pierwszej kolejności bowiem z jednej strony w motywie 15 dyrektywy 2014/104 nie dokonano rozróżnienia w zakresie posiadania dowodów między wnioskami składanymi przez powoda i wnioskami składanymi przez pozwanego („należy zapewnić powodom prawo skutecznego żądania ujawnienia dowodów dotyczących ich sprawy, bez konieczności wskazywania przez nich konkretnych materiałów dowodowych, [a] pozwan[i] [powinni móc] zwrócić się o ujawnienie dowodów przez powoda”). Z drugiej strony motyw 39 tej dyrektywy stanowi, że sprawca naruszenia powinien mieć możliwość wykorzystania dowodów „będących w posiadaniu” innych stron lub osób trzecich.

71. W drugiej kolejności motyw 39 dyrektywy 2014/104 nie jest wyczerpujący, ponieważ odnosi się on do „dowodów innych niż dowody będące w [...] posiadaniu [sprawcy naruszenia], *na przykład* dowodów już uzyskanych w danym postępowaniu lub dowodów będących w posiadaniu innych stron lub osób trzecich”<sup>25</sup>. W każdym razie odniesienie do dowodów znajdujących się w posiadaniu drugiej strony lub osób trzecich wydaje się wynikać nie z chęci ograniczenia dowodów, których ujawnienia można zażądać, lecz z chęci przeciwstawienia dowodów będących w posiadaniu sprawcy naruszenia dowodom posiadanym przez inne osoby.

72. W trzeciej kolejności prawdą jest, że w motywie 14 dyrektywy 2014/104 wskazano w kontekście dowodów niezbędnych do udowodnienia zasadności powództwa o odszkodowanie, iż dowody są nie zawsze, ale „często” w posiadaniu wyłącznie strony przeciwnej lub osób trzecich. W niniejszej sprawie mamy do czynienia z przykładem wykorzystanym następnie do przedstawienia problemu, któremu dyrektywa 2014/104 stara się zaradzić. Z motywu 14 wynika bowiem, że surowe wymogi prawne nakazujące powodom szczegółowe przedstawienie na początku postępowania wszystkich okoliczności faktycznych sprawy oraz przedłożenie dokładnie określonych środków dowodowych na poparcie ich powództwa mogą nadmiernie utrudnić skuteczne korzystanie z prawa do odszkodowania. W każdym razie motyw ten wydaje się raczej przemawiać za udzieleniem odpowiedzi twierdzącej na niniejsze pytanie prejudycjalne.

73. W czwartej kolejności w motywie 28 dyrektywy 2014/104, dotyczącym jej art. 6 ust. 9, posłużono się wyrażeniem „dowody, które istnieją niezależnie od postępowania prowadzonego przez organ ochrony konkurencji”, w celu odniesienia się do dowodów innych niż te, o których mowa w art. 6 ust. 5 i 6 tej dyrektywy. Chodzi zatem o jakikolwiek dowód, którego ujawnienie nie jest automatycznie zakazane przez wspomnianą dyrektywę na mocy tych przepisów ze względu na interes polegający na egzekwowaniu prawa konkurencji na drodze publicznoprawnej<sup>26</sup>.

74. Aby móc udzielić odpowiedzi na niniejsze pytanie prejudycjalne, nie wystarczy zatem zbadać odrębnie art. 5 ust. 1 dyrektywy 2014/104 i motywów tej dyrektywy, które dotyczą problematyki będącej przedmiotem tego przepisu.

75. Dyrektywa 2014/104 zawiera szereg definicji, które należy stosować w celu określenia znaczenia jej przepisów, a w szczególności art. 5 ust. 1 owej dyrektywy dotyczącego ujawnienia istotnych dowodów.

<sup>25</sup> Wyróżnienie moje.

<sup>26</sup> Z tego samego powodu definicja pojęcia „wcześniej istniejącej informacji” figurująca w art. 2 pkt 17 dyrektywy 2014/104 nie zawiera wskazówek użytecznych dla udzielenia odpowiedzi na niniejsze pytanie prejudycjalne poza wskazówkami dotyczącymi zamiennego stosowania pojęć „informacji” i „dowodu”. Zobacz pkt 78 niniejszej opinii.

76. Istotność dowodów wydaje się polegać na istnieniu związku między dowodem objętym żądaniem a roszczeniem odszkodowawczym<sup>27</sup>, zaś pojęcie „dowodu”, którego wykładnia jest kluczowa dla udzielenia odpowiedzi na niniejsze pytanie prejudycjalne, zostało zdefiniowane w art. 2 pkt 13 dyrektywy 2014/104.

77. Zgodnie z tą definicją pojęcie „dowodu” odnosi się do „środk[ów] dowodow[ych] wszelkiego rodzaju dopuszczaln[ych] przed sądem krajowym, do którego wpłynęło powództwo, w szczególności dokument[ów] i wszelki[ch] inn[ych] przedmiot[ów] zawierając[ych] informacje – bez względu na rodzaj nośnika, na którym informacje te są przechowywane”. A priori wydaje się zatem, że w definicji tej posłużono się zamiennie trzema pojęciami „dowodu”, „środków dowodowych” i „przedmiotów zawierających informacje”.

78. Ponadto w zawartej w art. 2 pkt 17 dyrektywy 2014/104 definicji pojęcia „wcześniej istniejącej informacji” do tych trzech zamiennie stosowanych pojęć dodano pojęcie „informacji”. Pojęcie jest bowiem zdefiniowane jako każdy „dowód” istniejący niezależnie od postępowania prowadzonego przez organ ochrony konkurencji.

79. Tak więc pojęcia użyte w dyrektywie 2014/104 i ich definicja, stosowane w ramach tej dyrektywy w sposób zamienny i mało spójny, również nie pozwalają udzielić jednoznacznej odpowiedzi na niniejsze pytanie prejudycjalne. Jednakże biorąc pod uwagę fakt, że dyrektywa 2014/104 wydaje się stosować zamiennie pojęcia „dowodu” i „informacji”, wykładnia językowa tej dyrektywy nie stoi co do zasady na przeszkodzie temu, aby art. 5 ust. 1 owej dyrektywy – w zakresie, w jakim przepis ten dotyczy ujawnienia „istotnych dowodów, które znajdują się w [...] dyspozycji [pозwanego lub osoby trzeciej]” – był interpretowany w ten sposób, że wspomniana dyrektywa pozwala sądom krajowym na nakazanie ujawnienia dokumentów, które strona będąca adresatem wniosku o udzielenie informacji musiałaby stworzyć *ex novo* poprzez zebranie lub sklasyfikowanie informacji, wiedzy lub danych będących w jej posiadaniu. W każdym razie przy dokonywaniu wykładni przepisu prawa Unii należy uwzględnić nie tylko jego brzmienie, lecz także jego kontekst oraz cele regulacji, której część on stanowi.

### 3. W przedmiocie wykładni systemowej

80. Artykuł 6 dyrektywy 2014/104, zatytułowany „Ujawnianie dowodów znajdujących się w aktach organu ochrony konkurencji”, stanowi w ust. 4, że sądy krajowe wydają nakazy ujawnienia informacji przy orzekaniu w sprawie wniosków składanych przez strony<sup>28</sup>.

81. Ponadto zgodnie z art. 5 ust. 2 dyrektywy 2014/104 na mocy takiego nakazu można nakazać ujawnienie istotnych kategorii dowodów.

<sup>27</sup> Zobacz motyw 15 zdanie drugie dyrektywy 2014/104, zgodnie z którym „[p]onieważ [...] sprawy z zakresu prawa konkurencji charakteryzuje asymetria w dostępie do informacji, należy zapewnić powodom prawo skutecznego żądania ujawnienia dowodów dotyczących ich sprawy, bez konieczności wskazywania przez nich konkretnych materiałów dowodowych” (wyróżnienie moje).

<sup>28</sup> Stosownie do art. 6 ust. 4 lit. b) dyrektywy 2014/104, „[o]ceniając, zgodnie z art. 5 ust. 3, proporcjonalność nakazu ujawnienia informacji, sądy krajowe biorą dodatkowo pod uwagę [...], czy strona wnioskująca o ujawnienie czyni to w związku z powództwem o odszkodowanie wniesionym przed sąd krajowy” (wyróżnienie moje). Ponadto w art. 5 ust. 7 dyrektywy 2014/104 wyjaśniono, przynajmniej w wersji francuskiej, że „[p]aństwa członkowskie zapewniają, by zanim sąd krajowy *nakaże ujawnienie dowodów* na mocy niniejszego artykułu, strony, którym ujawnienie [informacji] miałyby zostać nakazane, uzyskały możliwość zostania wysłuchanymi” (wyróżnienie moje). Przepis ten potwierdza zatem, że pojęcia „dowodu” i „informacji” są używane w sposób zamienny w ramach dyrektywy 2014/104. Co ważniejsze, potwierdza on również, że sądy krajowe, orzekając w przedmiocie wniosków o ujawnienie dowodów, nakazują ujawnienie informacji.

82. Prawdą jest, jak zauważa sąd odsyłający<sup>29</sup>, że w motywie 16 dyrektywy 2014/104 wskazano, iż taką istotną kategorię dowodów należy określić poprzez podanie wspólnych cech ich elementów konstytutywnych, oraz wymieniono w tym względzie „czas, w jakim [dokumenty, o których ujawnienie się wnosi,] były sporządzane”. Motyw ten zawiera szereg odniesień, które w danym przypadku mogą okazać się użyteczne dla zidentyfikowania istotnej kategorii dowodów, aczkolwiek wyliczenie to nie jest wyczerpujące. Ponadto odnosi się on również do przedmiotu lub treści elementów konstytutywnych istotnej kategorii dowodów. Aby zastosować się do nakazu odnoszącego się do zidentyfikowanej w ten sposób kategorii dowodów, osoba, której dotyczy ów nakaz, powinna co do zasady przeprowadzić wyszukiwanie nakierowane na informacje objęte wnioskiem.

83. Podążając za tą logiką, zgodnie z art. 5 ust. 3 lit. b) dyrektywy 2014/104 przy badaniu proporcjonalności wniosków o ujawnienie dowodów sądy krajowe są zobowiązane wziąć pod uwagę w szczególności „zakres i koszt ujawnienia dowodów, szczególnie dla zainteresowanych osób trzecich, w tym by zapobiec ogólnemu wyszukiwaniu informacji, które prawdopodobnie nie byłyby istotne dla stron postępowania”. Wynika z tego, że prawodawca Unii wziął pod uwagę fakt, iż aby móc zastosować się do nakazu ujawnienia informacji, może czasami okazać się konieczne wykonywanie zadań wykraczających poza zwykłe przekazanie przedmiotów zawierających informacje.

84. Nasuwa się zatem pytanie, czy takie zadania mogą polegać na zebraniu lub sklasyfikowaniu informacji, wiedzy lub danych. Biorąc pod uwagę fakt, że wykładnia językowa dyrektywy 2014/104, w szczególności ze względu na różnice istniejące między wersjami językowymi tej dyrektywy<sup>30</sup>, nie pozwala na udzielenie odpowiedzi na owo pytanie, a wykładnia systemowa daje jedynie wskazówkę przemawiającą za udzieleniem odpowiedzi twierdzącej na to pytanie, należy teraz odnieść się do wykładni celowościowej rzeczzonej dyrektywy.

#### *4. W przedmiocie wykładni celowościowej*

85. Jak podnoszą powódki w postępowaniu głównym, wykładnia celowościowa dyrektywy 2014/104 powinna prowadzić do wniosku, że konieczne jest skuteczne stosowanie reguł konkurencji i w tym celu dostarczenie poszkodowanym skutecznych narzędzi służących zrównoważeniu asymetrii informacji. Dyrektywa ta odnosi się bowiem wielokrotnie do swych dwóch celów: skuteczności egzekwowania takich reguł na drodze prywatnoprawnej<sup>31</sup> i zaradzenia takiej asymetrii<sup>32</sup>.

86. Opowiadając się za podejściem proponowanym przez powódki w postępowaniu głównym, rząd hiszpański i Komisja wskazują, że dostęp do użytecznych i autentycznych informacji wynika z konieczności zagwarantowania skuteczności (effet utile) artykułów 101 i 102 TFUE oraz prawa do pełnego odszkodowania, potwierdzonego w art. 3 dyrektywy 2014/104.

<sup>29</sup> Zobacz pkt 61 niniejszej opinii.

<sup>30</sup> Zobacz przypis 28 niniejszej opinii.

<sup>31</sup> Zobacz przede wszystkim art. 1 ust. 1 dyrektywy 2014/104, zgodnie z którym dyrektywa ta ustanawia pewne przepisy niezbędne do zapewnienia, by każda osoba, która poniosła szkodę spowodowaną naruszeniem prawa konkurencji, mogła skutecznie skorzystać z prawa do żądania pełnego naprawienia tej szkody.

<sup>32</sup> Zobacz motywy 15, 46 i 47 dyrektywy 2014/104.

87. Ponadto strony te podnoszą, że – jak wskazano w motywie 4 dyrektywy 2014/104 – konieczność dysponowania skutecznymi środkami procesowymi wynika również z prawa do skutecznej ochrony sądowej określonego w art. 19 ust. 1 akapit drugi TUE i w art. 47 akapit pierwszy Karty praw podstawowych Unii Europejskiej.

88. Natomiast rząd niderlandzki utrzymuje, że zobowiązanie strony postępowania lub osób trzecich, na podstawie art. 5 ust. 1 dyrektywy 2014/104, do ujawnienia dowodów *ex novo* zaburzyłoby równowagę między interesem powoda w uzyskaniu istotnych informacji a interesem osoby, która ujawnia informacje.

89. Jednakże w zakresie, w jakim dyrektywa 2014/104 dotyczy ujawnienia dowodów, zawiera ona mechanizm wyważania wchodzących w grę interesów pod ścisłą kontrolą sądów krajowych, zwłaszcza w odniesieniu do istotności dowodów, których dotyczy wnioski o ujawnienie<sup>33</sup>, oraz konieczności i proporcjonalności środków dotyczących ich ujawnienia<sup>34</sup>. W tym celu art. 5 tej dyrektywy ustanawia kryteria dotyczące wykonywania tej kontroli. Czyniąc to, sądy krajowe mają obowiązek wziąć pod uwagę również uzasadnione interesy<sup>35</sup> oraz prawa podstawowe stron i osób trzecich<sup>36</sup>.

90. Co ważniejsze z punktu widzenia wykładni celowościowej: wykluczenie z góry możliwości żądania ujawnienia dokumentów, które strona będąca adresatem wniosku o udzielenie informacji musiałaby stworzyć *ex novo*, prowadziłyby w niektórych przypadkach do stworzenia niemożliwych do pokonania barier dla egzekwowania reguł konkurencji Unii na drodze prywatnoprawnej. Tak więc bardziej zgodne z duchem celu dyrektywy 2014/104, która zmierza do zaradzenia asymetrii informacji, jest uznanie tej możliwości i ograniczenie jej praktycznych zastosowań poprzez badanie wniosków o ujawnienie dowodów, przy jednoczesnym powierzeniu sądom krajowym centralnej roli.

91. Co więcej, w niniejszej sprawie same pozwane w postępowaniu głównym zgadzają się, że można od nich żądać przekazania wystarczająco dokładnych danych dostępnych w ich systemach, z poszanowaniem zasad konieczności i proporcjonalności oraz przy zachowaniu właściwej ochrony poufności informacji. Po ujawnieniu tych informacji powódki w postępowaniu głównym mogłyby przetwarzać je w sposób, jaki uznają za odpowiedni dla uzasadnienia ich roszczenia.

92. Możliwe jest jednak, że udostępnienie licznych dokumentów, sprzeczne z wymogami istotności, proporcjonalności i konieczności, prowadziłyby do obstrukcji procesowej i w rzeczywistości nie zaradziłyby asymetrii informacji, która charakteryzuje egzekwowanie reguł konkurencji na drodze prywatnoprawnej. Jak podnoszą powódki w postępowaniu głównym, dostarczenie im nieopracowanych dokumentów, ewentualnie bardzo licznych, odpowiadających wnioskowi w sposób niedoskonały i zestawionych w sposób zrozumiały jedynie dla ich autora, mogłoby *de facto* pozbawić art. 5 ust. 1 dyrektywy 2014/104 jego praktycznego skutku. W takiej sytuacji może okazać się konieczne wyznaczenie biegłego w celu wykonania pracy, jaką autor dokumentów mógłby sam wykonać mniejszym wysiłkiem i po niższych kosztach.

<sup>33</sup> Zobacz pkt 76 niniejszej opinii.

<sup>34</sup> Zobacz motyw 16 dyrektywy 2014/104.

<sup>35</sup> Zgodnie z art. 5 ust. 3 zdanie drugie dyrektywy 2014/104, ustalając, czy ujawnienie dowodów, o które wnioskuje strona, jest proporcjonalne, sądy krajowe biorą pod uwagę uzasadnione interesy wszystkich zainteresowanych stron i osób trzecich.

<sup>36</sup> Zobacz podobnie art. 5 ust. 7 dyrektywy 2014/104, zgodnie z którym państwa członkowskie zapewniają, by zanim sąd krajowy nakaze ujawnienie dowodów na mocy tego artykułu, strony, którym ujawnienie miałyby zostać nakazane, uzyskały możliwość zostania wysłuchanymi. Zobacz także motyw 53 tej dyrektywy.

93. W konsekwencji wykładni celowościowa dyrektywy 2014/104 przemawia za udzieleniem odpowiedzi twierdzącej na niniejsze pytanie prejudycjalne.

##### 5. *Wniosek pośredni*

94. W świetle przedstawionej powyżej argumentacji, mając na uwadze niezadowolające wyniki wykładni językowej i przy uwzględnieniu jednoznacznych wniosków płynących z wykładni systemowej oraz wykładni celowościowej, art. 5 ust. 1 dyrektywy 2014/104 należy interpretować w ten sposób, że ujawnienie „istotnych dowodów” w rozumieniu zdania pierwszego tego przepisu obejmuje również dokumenty, które strona będąca adresatem wniosku o udzielenie informacji może być zmuszona stworzyć *ex novo* poprzez zebranie lub sklasyfikowanie informacji, wiedzy lub danych będących w jej posiadaniu. Sądy krajowe powinny w każdym razie ograniczyć ujawnienie dowodów do tego, co jest istotne, proporcjonalne i konieczne, biorąc pod uwagę uzasadnione interesy i prawa podstawowe tej strony.

95. W tym kontekście<sup>37</sup> sądy krajowe mogą, tytułem przykładu, wziąć pod uwagę okres, w odniesieniu do którego wnosi się o ujawnienie dowodów<sup>38</sup>, oraz istnienie alternatywnych rozwiązań polegających na zebraniu lub sklasyfikowaniu informacji dostarczonych przez stronę, której dotyczy nakaz ujawnienia informacji, przez biegłego lub stronę, która wniosowała o ich ujawnienie<sup>39</sup>.

96. Wykładni tej nie podważają pozostałe argumenty przedstawione przez pozwane w postępowaniu głównym i rząd niderlandzki.

##### 6. *W przedmiocie argumentu dotyczącego uprawnień Komisji*

97. Pozwane w postępowaniu głównym twierdzą, że w ramach egzekwowania prawa konkurencji na drodze publicznoprawnej Komisja może jedynie żądać od podmiotów objętych dochodzeniem przedstawienia związanych z nim dokumentów, które znajdują się w ich posiadaniu<sup>40</sup>. Powołują się one w tym względzie na orzecznictwo Trybunału oraz na opinię w sprawie HeidelbergCement/Komisja, w której rzecznik generalny N. Wahl uznał, że zakresu pojęcia „informacji” nie można rozciągać tak dalece, aby oznaczało, że możliwe jest zwracanie się do przedsiębiorstw z żądaniem wykonania zadań, które są związane z gromadzeniem materiału dowodowego w sprawie<sup>41</sup>.

98. Przekonuje mnie ten argument, w ramach którego wydaje się, że pozwane w postępowaniu głównym podnoszą, iż w odniesieniu do ujawnienia dowodów prawa osoby, która poniosła szkodę spowodowaną naruszeniem prawa konkurencji, nie mogą co do zasady być szersze niż uprawnienia przysługujące Komisji w egzekwowaniu prawa konkurencji z inicjatywy tej instytucji.

<sup>37</sup> W tym względzie, nie formułując pytania dotyczącego badania proporcjonalności, sąd odsyłający zauważa, że w przypadku gdyby Trybunał opowiedział się za szeroką wykładnią art. 5 dyrektywy 2014/104, odpowiedź, jaka zostanie udzielona na jego pytanie prejudycjalne, będzie miała również znaczenie w odniesieniu do tego badania, ponieważ będzie ona mogła stanowić wskazówkę co do zakresu proporcjonalności. Ograniczę się zatem do przedstawienia przykładów, które w świetle okoliczności postępowania głównego mogą okazać się użyteczne dla sądu odsyłającego.

<sup>38</sup> W niniejszej sprawie Komisja ustaliła, że kartel stanowiący zdarzenie powodujące powstanie podnoszonej szkody trwał 14 lat w przypadku pozwanych w postępowaniu głównym (od dnia 17 stycznia 1997 r. do dnia 18 stycznia 2011 r.), podczas gdy powódki w postępowaniu głównym wniosły o listę cen dotyczącą okresu 28 lat (od dnia 1 stycznia 1990 r. do dnia 30 czerwca 2018 r.).

<sup>39</sup> Zobacz pkt 92 niniejszej opinii.

<sup>40</sup> Zobacz wyrok z dnia 29 czerwca 2006 r., Komisja/SGL Carbon, C-301/04 P, EU:C:2006:432, pkt 41. Zobacz także wyrok z dnia 7 stycznia 2004 r., Aalborg Portland i in./Komisja, C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P i C-219/00 P, EU:C:2004:6, pkt 61.

<sup>41</sup> Opinia rzecznika generalnego N. Wahla w sprawie HeidelbergCement/Komisja, C-247/14 P, EU:C:2015:694, pkt 106.

99. Jednakże w pierwszej kolejności należy zaznaczyć, że te uprawnienia Komisji obejmują szerokie uprawnienia dochodzeniowe<sup>42</sup> i że przedsiębiorstwa objęte dochodzeniem są zobowiązane do aktywnej współpracy z tą instytucją.

100. W drugiej kolejności orzecznictwo, na które powołują się pozwane w postępowaniu głównym, dotyczy problemu prawnego innego niż problem podniesiony w niniejszym odesłaniu prejudycjalnym. Dotyczy ono bowiem kwestii, czy Komisja może żądać ujawnienia dokumentów znajdujących się w posiadaniu przedsiębiorstwa objętego dochodzeniem, nawet jeśli dokumenty te mogą posłużyć do wykazania, że owo przedsiębiorstwo zachowało się w sposób antykonkurencyjny. Trybunał udzielił na to pytanie odpowiedzi twierdzącej. Prawdą jest, że owa odpowiedź została uzależniona od warunku, iż Komisja nie może wymagać udzielenia przez przedsiębiorstwo odpowiedzi, poprzez które przyzna się ono do istnienia naruszenia. Jednakże nie można z tego wywnioskować, że – a contrario – nie jest w żadnym wypadku możliwe żądanie ujawnienia dokumentów poprzez zebranie lub sklasyfikowanie informacji, wiedzy lub danych będących w jego posiadaniu.

101. W trzeciej kolejności, co się tyczy opinii rzecznika generalnego N. Wahla, na którą powołują się pozwane w postępowaniu głównym, z niej również nie wynika, że Komisja nie może w żadnym wypadku żądać ujawnienia takich dokumentów. Problem prawny analizowany przez rzecznika generalnego dotyczył bowiem kwestii, czy Komisja ma prawo wymagać od przedsiębiorstw udzielenia informacji zgodnie ze szczegółowymi i wiążącymi instrukcjami. W sprawie, w której przedstawiono tę opinię, chodziło o szczególny kontekst, który dla rzecznika generalnego oznaczał „zlecenie” gromadzenia materiału dowodowego w sprawie przedsiębiorstwu objętemu dochodzeniem<sup>43</sup>. Tymczasem nawet w tym kontekście rzecznik generalny nie wykluczył, że Komisja może żądać informacji, które przedsiębiorstwo to powinno opracować<sup>44</sup>.

102. W konsekwencji wykładni art. 5 ust. 1 dyrektywy 2014/104, zgodnie z którą przepis ten dotyczy również dowodów stworzonych *ex novo*, nie może podważyć argumentacja oparta na tezie, zgodnie z którą uprawnienia Komisji są bardziej ograniczone.

#### *7. W przedmiocie argumentu dotyczącego systemu kar*

103. Rząd niderlandzki wywodzi z faktu, że art. 8 ust. 1 lit. b) dyrektywy 2014/104 przewiduje karę za zniszczenie dowodów, iż jedynie dowody istniejące wcześniej mogą stanowić istotne dowody w rozumieniu art. 5 ust. 1 tej dyrektywy.

104. Nie przekonuje mnie ten argument. Jakkolwiek bowiem nie jest możliwe zniszczenie dowodu, który nie istnieje, to jednak można odmówić ujawnienia takiego dowodu i ewentualnie odmówić wykonania nakazu ujawnienia dowodów wydanego przez sąd krajowy, a sytuacja ta jest uregulowana w art. 8 ust. 1 lit. a) dyrektywy 2014/104. Nie można zatem twierdzić, że owa dyrektywa nie przewiduje kar odnoszących się do dowodów, które należy stworzyć *ex novo*, i na tej podstawie wnioskować, że takie dowody nie są objęte art. 5 ust. 1 rzeczonej dyrektywy.

<sup>42</sup> Zobacz art. 17–21 rozporządzenia Rady (WE) nr 1/2003 z dnia 16 grudnia 2002 r. w sprawie wprowadzenia w życie reguł konkurencji ustanowionych w art. [101 i 102 TFUE] (Dz.U. 2003, L 1, s. 1).

<sup>43</sup> Zobacz opinia rzecznika generalnego N. Wahla w sprawie HeidelbergCement/Komisja, C-247/14 P, EU:C:2015:694, pkt 122.

<sup>44</sup> Zobacz opinia rzecznika generalnego N. Wahla w sprawie HeidelbergCement/Komisja, C-247/14 P, EU:C:2015:694, pkt 117.

105. Bez uszczerbku dla powyższych dodatkowych uwag dotyczących argumentów przedstawionych przez pozwane w postępowaniu głównym i rząd niderlandzki podtrzymuje stanowisko zaprezentowane przeze mnie w pkt 94 niniejszej opinii.

## **VI. Wnioski**

106. Mając na względzie powyższe rozważania, proponuję, aby na jedyne pytanie prejudycjalne przedstawione przez Juzgado de lo Mercantil n° 7 de Barcelona (sąd gospodarczy nr 7 w Barcelonie, Hiszpania) Trybunał odpowiedział w następujący sposób:

Artykuł 5 ust. 1 dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/104/UE z dnia 26 listopada 2014 r. w sprawie niektórych przepisów regulujących dochodzenie roszczeń odszkodowawczych z tytułu naruszenia prawa konkurencji państw członkowskich i Unii Europejskiej, objęte przepisami prawa krajowego, należy interpretować w ten sposób, że ujawnienie „istotnych dowodów” w rozumieniu zdania pierwszego tego przepisu obejmuje również dokumenty, które strona będąca adresatem wniosku o udzielenie informacji może być zmuszona stworzyć *ex novo* poprzez zebranie lub sklasyfikowanie informacji, wiedzy lub danych będących w jej posiadaniu.

Sądy krajowe powinny w każdym razie ograniczyć ujawnienie dowodów do tego, co jest istotne, proporcjonalne i konieczne, biorąc pod uwagę uzasadnione interesy i prawa podstawowe tej strony.